

ŻYDOWSKI OBRAZ POLSKI
POLSKI OBRAZ ŻYDA

THE POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT OF THE ARTS AND SCIENCES
INSTITUTE OF EUROPEAN CULTURE
ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY IN POZNAŃ

GNIEZNO EUROPEAN STUDIES — MONOGRAPH SERIES
VOL. 8

THE JEWISH IMAGE OF POLAND THE POLISH IMAGE OF A JEW

Editors

Waldemar Szczerbiński and Bartosz Lampkowski

The book is a study describing a dynamic and traditionally grounded relation between two culturally diverse communities consisting of people, who were living together with each other and, sometimes, unfortunately, only next to each other. The description of such an existence is presented in the book from two different perspectives. The kind of perceiving this complicated reality by one of the relation's subjects becomes the basis for the discourse and research. Therefore, all of the book's chapters are collected in such a way as if they were forming a complementary and twofold unity, which shows, from one hand, the Jews' relation to the Polish people, and, from the second hand, the Polish attitude towards the Jews.

Among many detailed issues discussed in the book, the inexplicable problems concerning the dreadful tragedy of the Holocaust, the proper way of the tragedy's commemoration, and also the question of a difficult neighborhood of the two nations living on the land of Poland are presented in the volume. The next problem considered in the study is the Jews' collective memory of the country of their diaspora before the Second World War. The contribution of the Jews to the cultural heritage of Poland is shown in the context of literature. It focuses on such authors as O. Kofler, E. Pintus, A. Eker, R. Brandstaetter, M. Dądrowska and J. Iwaszkiewicz. The concept of 'image' mentioned in the book's title can also be regarded as a relation between Polish Christians and Jewish believers of Judaism.

Nevertheless, apart from the multiplicity of problems discussed in the study's content, there is not one and universal answer to the question how, in fact, the Polish and Jewish reality looked like. It rather seems to be just a very colorful picture.

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
INSTYTUT KULTURY EUROPEJSKIEJ
UNIWERSYTETU IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU
GNIEŹNIEŃSKIE STUDIA EUROPEJSKIE — SERIA MONOGRAFIE
T. 8

ŻYDOWSKI OBRAZ POLSKI POLSKI OBRAZ ŻYDA

Praca zbiorowa pod redakcją
Waldemara Szczerbińskiego i Bartosza Lampkowskiego

Redaktor serii
Leszek Mrozewicz

Poznań–Gniezno 2012

WYDAWNICTWO POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT OF THE ARTS AND SCIENCES
www.ptpn.poznan.pl dystrybucja@ptpn.poznan.pl

Główny Redaktor wydawnictw PTPN
Paweł Marszałek

Studia Europaea Gnesnensia — Seria Monografie, t. 8

Redaktor serii
Leszek Mrozewicz

Recenzenci
Krzysztof Pilarczyk, Leszek Ziętkowski

Redakcja językowa
Marek Osiewicz

Skład i łamanie
Dobrosława Gucia

Projekt okładki
Dariusz Jabłoński

Copyright © by Authors & IKE & PTPN

ISBN 978-83-7654-163-1
ISSN 2082-596X

Adres redakcji
ul. Kostrzewskiego 5-7, 62-200 Gniezno
tel. 61 4237000, 61 4237019, faks 61 4237002
e-mail: seg@amu.edu.pl

Publikacja dofinansowana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
oraz Urząd Miejski w Gnieźnie

SPIS TREŚCI

Wstęp (Waldemar Szczerbiński)	9
Żydowski obraz Polski	
Anna Jeziorkowska-Polakowska, Obraz żydowskiego ziemiaństwa w Galicji (na podstawie wspomnień Oskara Koflera „Żydowskie dwory”)	17
Daniel Kalinowski, Żydówka wśród Kaszubów. „Moje prawdziwe przeżycia” Else Pintus	29
Agnieszka Karczewska, „I było cicho, biało, dziecinnie i szczęśliwie [...]”. Polska w twórczości Andy Eker	47
Paweł Plichta, Raj utracony... Roman Brandstaetter o Polsce i Polakach	63
Paweł Podeszwa, Polska w żydowskiej pamięci kulturowej.....	85
Nitza Davidovitch, Dan Soen, Waldemar Szczerbinski, The Future of Remembrance and of Holocaust Commemoration Enterprises	97
Waldemar Szczerbiński, Od raj u do piekła. Żydowska wieloznaczność w sprawie Polski.....	123
Polski obraz Żyda	
Alicja Maślak-Maciejewska, Kształtowanie się środowiska krakowskich Żydów postępowych na podstawie realcji dziennika „Czas”	141
Daniel Kalinowski, Obcy i chciwi. Obrazy Żydów w kaszubsko-pomorskiej prasie międzywojennej	157
Tamara Włodarczyk, Obraz Żydów w prasie dolnośląskiej w latach 1945–1968	175
Rachel Feldhay Brenner, Ideologiczne uwarunkowania reakcji na Zagładę w autobiograficznych tekstach Jarosława Iwaszkiewicza i Marii Dąbrowskiej..	199
Anna Jeziorkowska-Polakowska, „Ocalić od zapomnienia...” — obraz żydowskiego świata we wspomnieniach Michała Strzemskiego	217
Piotr Halczuk, Współczesna katecheza szkolna o Żydach i judaizmie	237
Katarzyna Tomczak, Żyd-Ofiara z perspektywy Polaka-Świadka. Literackie strategie obrazowania Holocaustu w szkole pierwszej dekady powojennej.....	261

Waldemar Szczerbiński, Żydzi i judaizm w wybranych wypowiedziach Konferencji Episkopatu Polski.....	275
Inne obrazy Żyda — próby ich odkrywania	
Wiesław Małecki, „Stalagi” — żydowska literatura pogranicza	293
Jerzy Ochmann, Korzenie musaru na ziemiach polskich	305
Jerzy Ochmann, Żyd — człowiekiem paradoksu. Filozofia paradoksu Nahuma Goldmana	325
Tomasz Tomkowiak, Zapomniany obóz (podobóz?) pracy przymusowej dla więźniów wyznania mojżeszowego w Gnieźnie w latach 1941–1943.....	355

CONTENTS

Introduction (Waldemar Szczerbiński)	9
The Jewish Image of Poland	
Anna Jeziorkowska-Polakowska, The image of Jewish gentry in Galicia (based on memoirs by Oskar Kofler entitled “Jewish manor houses”	17
Daniel Kalinowski, A Jewess among the Kashubians. Else Pintus’s „My true experiences”	29
Anna Karczewska, “And it was quiet, white, childlike and blissful [...]”. Poland in the writings of Anda Eker.....	47
Paweł Plichta, Paradise lost... Roman Brandstaetter on Poland and Poles	63
Paweł Podeszwa, Poland in Jewish Cultural Memory	85
Nitza Davidovitch, Dan Soen, Waldemar Szczerbinski, The Future of Remembrance and of Holocaust Commemoration Enterprises	97
Waldemar Szczerbiński, From paradise to hell. Jewish ambiguous attitude to Poland	123
The Polish Image of a Jew	
Alicja Maślak-Maciejewska, The development of the environment of progressive Jews of Cracow on the basis of the „Czas” daily newspaper.....	141
Daniel Kalinowski, Alien and greedy. The images of Jews in Kashubian — Pomeranian interwar papers	157
Tamara Włodarczyk, The image of Jews in Lower Silesian press in 1945–1968	175
Rachel Feldhay Brenner, Ideological determinants of attitudes of The Holocaust in the texts of J. Iwaszkiewicz and M. Dąbrowska	199
Anna Jeziorkowska-Polakowska, “To save from oblivion...” — the image of the Jewish world in the memoirs of Michał Strzemski	217
Piotr Halczuk, Contemporary school catechesis on Jews and Judaism	237
Katarzyna Tomczak, Jew-the Victim from the perspective of Pole-the Witness. Literary strategies of Holocaust presentation in the school of the first post-war decade	261

Waldemar Szczerbiński, Jews and Judaism in selected statements of the Conference of the Polish Episcopate.....	275
The Other Images of Jew — the Attempts of their Uncovering	
Wiesław Małecki, “Stalags” — Jewish borderland Literature	293
Jerzy Ochmann, The roots of the Musar on polish territory	305
Jerzy Ochmann, Jew — a man of paradox. The Nahum Goldman’s philosophy of paradox	323
Tomasz Tomkowiak, Forgotten forced labour camp (subcamp?) for prisoners of Jewish faith in Gniezno in 1941–1943	355